

Nr 84.

Ankom till riksdagens kansli den 18 juni 1918 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 4, 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavarnas rätt till pension.

I en till riksdagen avlåten, den 16 maj 1918 dagtecknad proposition nr 451, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 2, 4, 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Härigenom förordnas att 2, 4, 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension skola erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

Denna lag äger icke tillämpning i fråga om statsråds-, justitierads- och regeringsrådsämbete, civil tjänst med pensionsrätt i arméns eller flottans pensionskassa, tjänst vid telegrafverket eller statens järnvägs- trafik, lärarbefattning vid folkskoleseminariernas övningsskolor, ej heller ifråga om befattning, som är uteslutande prästerlig, utan gälle i avseende å dem vad i fråga om pension nu är eller framdeles må varda stadgat.

4 §.

Pension är till sitt belopp antingen *hel* eller *avkortad*.

Hel pension utgör, där ej för särskilt fall annorlunda är stadgat, samma belopp som det för tjänstinnehavaren vid tiden för hans avgång från tjänsten gällande pensionsunderlag; dock skall, för tjänstinnehavare, som under kortare tid än fem år innehaft den tjänst, från vilken avgång äger rum, beloppet av hel pension utgöra en femtedel av sammanlagda beloppen av de högsta pensionsunderlag, vilka under vart ooh ett av de senast förflutna fem åren varit för tjänstinnehavaren gällande; och skall, därest sådan tjänstinnehavare under någon del av nämnda tid, utan att tillika innehava tjänst, som i denna lag avses, innehaft annan statstjänst, med vilken rätt till pension är förenad, pensionsunderlag beräknas jämväl för den tid, sådan tjänst innehafts, och därvid tillämpas de i 3 § givna föreskrifter.

Avkortad pension utgör viss del av hel pension och beräknas på sätt i 7 § föreskrives.

Där vid beräkning av pensions belopp detta icke slutar å helt tiotal kronor, skall det ökas till närmast högre tiotal kronor.

5 §.

Rätt att komma i åtnjutande av hel pension inträder:

för manlig tjänstinnehavare vid uppnådda sextiosju levnadsår och trettiofem tjänstår;

för kvinnlig tjänstinnehavare vid uppnådda sextio levnadsår och trettio tjänstår;

dock att sådan rätt inträder:

a) för ämneslärarinna vid blindundervisningsanstalterna: vid femtiofem levnads- och tjugufem tjänstår;

b) för yrkesinspektris: vid sextio levnads- och tjugtu tjänstår;

c) för tjänsteman, som varit anställd vid beskickning eller konsulat i Ostasien eller Brasilien minst fem år, samt för mästerlots och lots: vid sextio levnads- och trettio tjänstår;

d) för provinsialläkare: vid sextiotvå levnads- och tjugu tjänstår;

e) för fyringenjör och verkmästare vid lotsstyrelsen, befälhavare å lotsverkets ångfartyg Vega, å lotsverkets ångfartyg anställd maskinist och uppbördsman, å fyrskepp anställd fyrmästare eller reservfyrmästare, fyrvaktare och befälhavare eller reservfyrvaktare, fyrvaktare samt fyrbiträde, övermontör, stationsmästare, maskinist och montör samt sluss-, bro-, kanal- och hamnvakter vid statens vattenfallsverk, betjante vid tullverkets kust- och gränsbevakning, gymnastiklärare och musiklärare vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna, de vid blindundervisningsanstalterna anställda lärare ävensom beridare vid hingstdepå: vid sextiotvå levnads- och trettio tjänstår;

f) för förste provinsialläkare: vid sextiofem levnads- och tjugotre tjänstår;

g) för tjänstemän vid statens vattenfallsverk, anställda såsom överingenjör vid kanalverk och driftingenjör vid kraftverk, för yrkesinspektör och assistent åt yrkesinspektör ävensom underinspektör, för lärare vid universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, tekniska högskolan, gymnastiska centralinstitutet, farmaceutiska institutet, tandläkarinstitutet, undervisningsanstalterna för barnmorskor, veterinärintitutet, Chalmers tekniska institut, fria konsternas akademi, musikaliska akademiens konservatorium, skogshögskolan samt lantbruksinstitutet vid Ultuna och lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp, för folkskolinspektör, för föreståndare och överassistenter vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, för avdelningsföreståndare vid statens skogsförsöksanstalt ävensom för statskonsulenter i olika grenar av lanthushållningen samt länsveterinärer: vid sextiofem levnads- och tjugufem tjänstår;

h) för rektorer och lektorer vid tekniska fackskolor och tekniska gymnasier: vid sextiofem levnads- och trettio tjänstår.

i) för läkare vid hospital eller asyl för sinnessjuka, ämneslärare vid allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna samt annan övningslärare vid sådan läroanstalt än de under e) särskilt angivna ävensom för lärare vid skeppsgosseskola: vid sextiofem levnads- och trettiotre tjänstår;

k) för den manliga bevakningspersonalen vid fängvårdsanstalterna och statens arbetsanstalter, maskinist och förman vid statens uppfostringsanstalt å Bona, lotskapten, lotslöjtnant, överlots, å fast fyr anställd fyrmästare, uppbördsfyrvaktare, fyrvaktare och fyrbiträde, postvaktbetjante,

följande till statens vattenfallsverk hörande tjänstemän, nämligen överingenjörssassistent, distriktsingenjör, kanalingenjör, kanalinspektör, driftverkmästare, instrumentmakare, reparationsmästare, befälhavare å bogserbåt, förman och maskinskötare, landsfogde och landsfiskal, betjante vid tullverkets lokalförvaltning, skogsförvaltare och skogsvaktare vid universitetet i Uppsala, andra ämnes- och övningslärare vid statens läroverk ånde under e), g), h) och i) särskilt angivna ävensom statsgeologer, lantbruksingenjörer och distriktslantmätare, förvaltande och bevakande personal vid skogsstaten samt föreståndare och skogsrättare vid statens skogsskolor, distriktschefer och distriktsingenjörer i väg- och vattenbyggnadsdistrikten ävensom observatorer, geodeter, kartografer, manliga ritare och gravörer vid rikets allmänna kartverk samt förste aktuarie, aktuarie, kartograf, manliga ritare och gravörer vid sjökarteverket: vid sextiofem levnads- och trettiofem tjänstår;

l) för chefen för lantbruksstyrelsen: vid sextiosju levnads- och tio tjänstår såsom chef för nämnda styrelse;

m) för lantbruksinspektoren vid statens uppfostringsanstalt å Bona, ledamöterna å skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning, byråchefen för lantbruksärenden i lantbruksstyrelsen och lantbruksakademiens sekreterare, tillika ledamot och sekreterare i styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet och ordförande i anstaltens nämnd: vid sextiosju levnads- och tjugufem tjänstår.

§ 6.

Skyldighet att från tjänsten avgå inträder:

a) för innehavare av domarämbete vid fyllda sjuttio år eller, där han, efter att hava uppnått de i 5 § för rätt till hel pension stadgade levnads- och tjänstår, oavbrutet under sex månader på grund av sjukdom varit och fortfarande finnes vara till tjänstgöring oförmögen;

b) för annan tjänstinnehavare vid uppnående av den i 5 § stadgade levnadsålder, Konungen eller, där viss ämbetsmyndighet äger att från tjänsten avskeda, den myndighet obetaget att låta med avskedet anstå, därest och så länge tjänstinnehavaren prövas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna, dock icke i något fall längre än till fyllda sjuttio år;

c) för tjänstinnehavare, som icke uppnått den i 5 § stadgade levnadsålder, där han, efter att under fem på varandra följande år i följd av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra, finnes vara för framtiden till tjänstgöring oförmögen;

d) för tjänstinnehavare, som träffats av olycksfall i tjänsten, där olycksfallet finnes för framtiden medföra oförmåga till tjänstgöring.

Befinnes tjänstinnehavare vara av sjukdom eller minskad arbetsförmåga urständsat att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden, och har sådan tjänstinnehavare tillika antingen, där enligt 5 § rätt till hel pension inträder vid sextiosju levnadsår, uppnått en levnadsålder av minst sextiofem år, eller, där enligt samma paragraf rätt till hel pension inträder vid sextiotvå år eller fråga är om läkare vid hospital eller asyl för sinnessjuka eller förste provinsialläkare, som tillika är provinsialläkare, uppnått en levnadsålder av minst sextio år, eller, där fråga är om maskinist eller förman vid statens uppfostringsanstalt å Bona, skogsförvaltare eller skogsvaktare vid universitetet i Uppsala, tjänstinnehavare inom den förvaltande eller bevakande personalen vid skogsstaten, föreståndare eller skogsrättare vid statens skogsskolor, betjante vid tullverkets lokalförvaltning eller de i 5 § k) omförmälda tjänstemän vid lotsverket, rikets allmänna kartverk, sjökarteverket och statens vattenfallsverk, uppnått en levnadsålder av minst sextiotre år, eller ock, där fråga är om yrkesinspektris, mästerlots eller lots, uppnått en levnadsålder av minst femtioåtta år, äge Konungen, uppå därom av vederbörande myndighet gjord framställning, förklara sådan tjänstinnehavare skyldig att från tjänsten avgå.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.

Beträffande utredningen i ämnet tillåter sig utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet. Såsom av statsrådsprotokollet framgår, avser det framlagda förslaget till en början fastställande av för rätt till pension erforderligt antal levnads- och tjänstår beträffande personalen vid statens uppfostringsanstalt å Bona. Departementschefen har därvid ansett att, på grund av arten utav anstaltens verksamhet, de för fångvårdsstaten gällande bestämmelserna, såvitt möjligt, borde vinna tillämpning. I sådant avseende har departementschefen vidare anfört:

»Att i motsats till vad som gäller beträffande direktörerna vid fängelserna medgiva direktören vid uppfostringsanstalten rätt till pension, utan att denne uppnått den för manlig tjänsteinnehavare stadgade allmänna pensionsålder av 67 levnads- och 35 tjänstår, torde därför ej vara lämpligt. Vad lantbruksinspektoren beträffar, bör även denne förutsättas kunna i regel sköta sin tjänst, till den van-

liga pensionsåldern inträtt. Vid sjuklighet eller minskad arbetsförmåga kan ju jämlikt 6 § i pensionslagen, som skulle få tillämpning å såväl direktören som lantbruksinspektoren, vederbörande befattningshavare förklaras skyldig att avgå redan vid 65 års ålder. Beträffande antalet erforderliga tjänstår för lantbruksinspektoren vill jag däremot i överensstämmelse med statskontorets förslag förorda, att detsamma bestämmas till 25. Till lantbruksinspektör torde nämligen på grund av den praktiska utbildning, som platsen fordrar, i allmänhet icke komma att utses en person, som redan är anställd i statens tjänst, varför en tjänstgöringstid av 35 år torde vara alltför högt tilltagen. — Vad därefter angår maskinisten och förmännen vid uppfostringsanstalten, anser jag, att dessa böra jämnställas med bevakningspersonalen vid fångvårdsanstalterna och således upptagas under det med i) för närvarande betecknade stycket i 5. § av ifrågavarande lag, enligt vilket stycke det för rätt till pension erfordras 65 levnads- och 35 tjänstår. I likhet med statskontoret vill jag emellertid dessutom föreslå, att maskinisten och förmännen även upptagas i sista stycket av 6 §, så att de i där avsedda fall må kunna förklaras skyldiga att avgå från tjänsten redan vid 63 levnadsår. Ett sådant stadgande torde betingas av ifrågavarande befattningshavares tjänsteåligganden samt tillika innebära ett hänsynstagande till de önskemål, som uttalats av uppfostringsanstaltens styrelse. — Beträffande slutligen personalen i övrigt vid uppfostringsanstalten hava inga särskilda önskemål uttalats av styrelsen; och synes mig, att, i den mån civila pensionslagen äger tillämpning å nämnda personal, de vanliga bestämmelserna för erhållande av pension böra gälla.»

Vid granskning av förevarande förslag har utskottet för sin del icke funnit något att däremot erinra.

Vidkommande härefter frågan om ändring av 5 § mom. i) uti 1907 års pensionslag, sammanhänger denna huvudsakligen med jämväl framlagt förslag att skilja tvångsarbetsanstalterna å Svatsjö och i Landskrona från fångvårdsförvaltningen samt under namn av »statens arbetsanstalt å Svartsjö» och »statens arbetsanstalt i Landskrona» lägga dem under särskilda styrelser.

Då frågan om nämnda anstalters omorganisation för denna riksdag förfallit, lärer även den här ifrågasatta förändringen böra förfalla. Mot den i övrigt föreslagna förändringen eller inskjutandet av ordet »manliga» framför ordet »bevakningspersonalen» synes däremot intet vara att erinra.

Framställningen avser vidare fastställande av tjänståldern för erhållande av full pension för ledamöterna i skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning.

I enlighet med vad uti en av riksdagen bifallen proposition nr 96 föreslagits har denna ålder ansetts böra bestämmas till 25 tjänstår, såsom redan är föreskrivet i fråga om bl. a. statens folkskolinspektörer, vissa av tjänstemännen vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet samt byråchefen för lantbruksärenden i lantbruksstyrelsen.

På de i statsrådsprotokollet åberopade skäl har utskottet funnit sig böra biträda framställningen även i denna del.

Beträffande framlagt förslag om vissa ändringar i bestämmelserna angående pensionsåldern för lärarna vid allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna har chefen för ecklesiastikdepartementet ansett desamma böra ändras på sådant sätt, att rätten att komma i åtnjutande av hel pension inträdde, för manlig gymnastiklärare och manlig musiklärare vid uppnådda 62 levnads- och 30 tjänstår, för annan manlig övningslärare och för manlig ämneslärare vid uppnådda 65 levnads- och 33 tjänstår samt för kvinnlig ämnes- och övningslärare vid uppnådda 60 levnads- och 30 tjänstår.

Chefen för finansdepartementet har anslutit sig till omförmälda uppfattning och finner sig även utskottet böra biträda förslaget.

Beträffande härefter framlagt förslag att i 2 § av pensionslagen, däri angivas de civila befattningshavare, å vilka lagen icke är tillämplig, måtte införas orden »lärarbefattning vid folkskoleseminariernas övningskolor», har utskottet i likhet med såväl chefen för ecklesiastikdepartementet som löneregléringskommittén ansett, att pensionslagen icke bör äga tillämpning å övningskollärarna, utan att dessa fortfarande böra få kvarstå såsom delägare i folkskollärarnas pensionsinrättning.

Propositionen avser vidare förslag om rätt till pension för lärare vid tekniska elementarskolor, tekniska fackskolor och tekniska gymnasier.

Emot förevarande förslag har utskottet icke funnit något att erinra. Såsom departementschefen framhåller, synes det lämpligast att inskränka bestämmelsen om full pension redan vid 30 tjänstår till att avse rektorer och lektorer vid ifrågavarande undervisningsanstalter.

Propositionen avser slutligen stadgande av pensionsålder för dels lärarna vid skeppsgosseskolorna dels förste aktuarien och kartografen vid sjökarteverket dels ock befälhavarna å bogserbåt vid statens vattenfallsverk; och har utskottet funnit de härutinnan föreslagna bestämmelserna väl motiverade.

Då utskottet för övrigt icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts proposition, får utskottet hemställa

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 451 må av riksdagen bifallas, dock att § 5 mom. k) skall hava följande lydelse:

k) för den manliga bevakningspersonalen vid fångvårdsanstalterna, maskinist och förman vid statens uppfostringsanstalt å Bona, lotskapten, lotslöjtnant, överlots, å fast fyr anställd fyrmästare, uppbördsfyrvaktare, fyrvaktare och fyrbiträde, postvaktbetjante, följande till statens vattenfallsverk hörande tjänstemän, nämligen överingenjörssassistent, distriktsingenjör, kanalingenjör, kanalinspektör, driftverkmästare, instrumentmakare, reparationsmästare, befälhavare å bogserbåt, förman och maskinskötare, landsfogde och landsfiskal, betjante vid tullverkets lokalförvaltning, skogsförvaltare och skogvaktare vid universitetet i Uppsala, andra ämnes- och övningslärare vid statens läroverk än de under e), g), h) och i) särskilt angivna ävensom statsgeologer, lantbruksingenjörer och distriktslantmätare, förvaltande och bevakande personal vid skogsstaten samt föreståndare och skogsrättare vid statens skogsskolor, distriktschefer och distriktsingenjörer i väg- och vattenbyggnadsdistrikten ävensom observatorer, geodeter, kartografer, manliga ritare och gravörer vid rikets allmänna kartverk samt förste aktuarie, aktuarie, kartograf, manliga ritare och gravörer vid sjökarteverket: vid sextiofem levnads- och trettiofem tjänstår.

Stockholm den 18 juni 1918.

På bankoutskottets vägnar:

K. LANGENSKIÖLD.